

ERGENLERİN SAHİP OLDUKLARI DEĞERLER İLE AKADEMİK ERTELEME VE GENEL ERTELEME DÜZEYLERİ ARASINDAKİ YORDAYICI İLİŞKİLER *

Fatma Ayyıldız

MEB-Öğretmen

Doç. Dr. Bülent Dilmaç

Necmettin Erbakan Üniversitesi

ÖZ

Araştırmamın amacı ergenlerin sahip oldukları değerler, genel erteleme ve akademik erteleme arasındaki yordayıcı ilişkileri ortaya koymak ve bu ilişkiden hareketle oluşturulan modeli test etmektir. Araştırma, genel tarama modelinin bir alt türü olan ilişkiyel tarama modeline uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; ergenlerin sahip oldukları değerler ile genel erteleme düzeyleri arasındaki yordayıcı ilişkileri incelendiğinde, negatif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ergenlerin, sahip oldukları değerler ile akademik erteleme düzeyleri arasındaki yordayıcı ilişkileri incelendiğinde, negatif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kavramlar: Değerler, Genel Erteleme, Akademik Erteleme

ABSTRACT

The aim of the research is to present predictor relations between the values teenagers have, general procrastination, academic procrastination and to test the model formed from this relationship. The search is carried out in accord with relational scanning model which is a sub-genre of general relational model.

The findings showed that the predictor relationship between the values adolescents have and their general procrastination levels is a negative linear relationship. The predictor relationship between the values adolescents have and their academic procrastination levels is a negative linear relationship.

Keywords: Values, General Procrastinate, Academic Procrastinate

Her insan yaşamının çeşitli döneminde erteleme eğiliminde bulunabilir ve bu eğilimin zaman zaman süreklilik gösterebilir. Erteleme eğilimi bazı dönemlerde bireysel özelliklerimizden ve toplumsal faktörlerden etkilenerek artış gösterebilir. Erteleme eğilimi iş hayatımızda, özel hayatımızda hatta eğitim hayatımızda kendini gösterebilir. Kendimize ve çevremizdeki insanlara işlerimizi zamanında yapacağımıza söz vermemize rağmen bazen kendimizi erteleme davranışından alı koyamayız. Erteleme davranışı ile ilgi araştırmalar incelendiğinde, bu alan üzerinde uzlaşımalsal bir tanım birliğinin olmadığı gözlenmektedir.

Latince metinlerde erteleme sözcüğünün, özellikle Romalıların askeri yapılanmaya önem veren kültürel özelliklerine paralel biçimde daha çok askeri metinlerde oldukça sık kullanıldığı görülmektedir. Romalıların erteleme ifadesini kullanma biçimi, askeri uzlaşmazlıkların çözümünde gerekli sabrın gösterilmesi gibi yargıları (kararları) erteleme akılca ve gerekli olduğu görüşünü yansıtır biçimdedir. Dolayısıyla erteleme, harekete geçmeden önce daha sofistike kararların alınması gereken ve yeteri kadar öngörüye sahip olunmayan durumlarda dürtüsellikten kaçınmayı içeren durumlar için kullanılmıştır (Ferrari ve diğerleri, 1995). Ancak günümüzde yapılan erteleme tanımlarının, eski çağlarda kullanılanlardan daha fazla olumsuz anlam içerdiği görülmektedir.

Milgram (1992), erteleme olgusunun özellikle modern çağın bir sorunu olduğuna vurgu yapmaktadır. Erteleme davranışının sadece teknolojinin gelişmiş ve programlı/planlı yaşamının önemli olduğunu toplumlarda ortaya çıktığına dikkat çekmektedir. Bir toplumda sanayi ne kadar gelişmişse, erteleme davranışı da o oranda sık görülmektedir. Bu iddiada önemli bir gerçeklik payı bulunmakla birlikte, erteleme sadece modern çağın bir sorunu değildir (Akt: Akdoğan, 2013). DeSimone (1993), sanayi öncesi toplumlarda, bugünkü anlamında erteleme kavramına ilişkin bir kelime bulunmadığını belirtmekle birlikte, erteleme kavramını (daha az olumsuz anlamda) çağrıştıran kelimeler olduğunu belirtmektedir. Örneğin eski Mısırlıların erteleme anlamına gelebilecek iki fiil kullandıkları bilinmektedir. Bunlardan ilki, gereksiz işlerden ve dürtüsel çabalardan kaçınmayı yararlı bir alışkanlık olarak ifade eden

fiildir. Diğeri ise yaşamı sürdürmek için yapılması gereken işleri tamamlamada tembellik etmeyi zararlı alışkanlık olarak tanımlayan fiildir (Akt: Ferrari ve diğeri, 1995).

Bir bireyin ömrü boyunca “hiç ertelediğini”, her işini zamanında yaptığını düşünmek neredeyse imkânsızdır. Hiç tehir etmediğini söyleyen bir kişi bu konuda ya yalana başvurmakta ya da toplum kendisini takdir etsin diye sosyal beğenirlik ölçüsünde yanıt vererek erteleme davranışını inkâr etmektedir. Ertelemenin bu denli yaygın ve evrensel olmasının sebebi, insanların zaaflarından ve zayıf noktalarından birisi olmasıdır (Senecal, Koestner ve Vallerand,1995).

Alan yazında üzerinde fikir birliğine varılan bir erteleme tanımı yoktur. Bununla birlikte tanımlarda genellikle ertelemenin çok boyutlu yapısı (Rothblum, Solomon ve Murakami, 1986) ve türlerinin vurgulandığı (Milgram, Mey-Tal ve Levison, 1998; Solomon ve Rothblum, 1984) görülmektedir. Ancak bu çok boyutlu yapıdaki bileşenlerin ilişki örüntüleri ve erteleme türlerine ilişkin olarak da ortak bir görüşün olduğu söylenemez. Ertelemenin davranışsal, duyuşsal ve bilişsel bileşenleri olduğu ileri sürülmektedir (Rothblum, Solomon ve Murakami, 1986; Solomon ve Rothblum, 1984). Araştırmacılar bunları tek tek ya da bir arada ele alarak ifade etmeye çalışmaktadırlar. (Akt: Ulukaya, 2012). Sonuç olarak erteleme konusuna ilişkin literatürde, farklı erteleme türleri tanımlanmış olmasına karşın, genel olarak araştırmacıların kişilik özelliği olarak erteleme ve durumsal erteleme olmak üzere iki temel sınıflama üzerinde görüş birliğinde olduklarını görülmektedir. Araştırmamın diğeri alt boyutu bu iki erteleme türünden durumsal ertelemenin bir türü olan akademik erteledir. Durumsal erteleme, kişilik özelliği olarak ertelemenin aksine, bireyin sadece yaşamının tek bir alanında gösterdiği erteleme davranışdır (Blunt&Pcyhyl, 1998). Durumsal erteleme konusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde, araştırmaların büyük bir kısmının, durumsal ertelemenin bir türü olarak kabul edilen akademik erteleme üzerine olduğu görülmektedir.

Akademik erteleme davranışı, genel olarak akademik görevlerle ilgili işlerin çeşitli sebeplerle geciktirilmesinden dolayı zamanında

yapılmaması olarak tanımlanabilir. Milgram, Marshevsky ve Sadeh (1995) akademik erteleme beş boyutundan bahsetmektedir. Bunlar; davranışsal gecikme, geciktirmeden dolayı duyulan kişisel üzüntü, görevden kaçma, görevin yapılmasına ilişkin kapasite ve davranışsal geciktirmeyi azaltma arzusudur. Shraw, Wadkins ve Olafson (2007) erteleme beş boyutunu ön plana çıkararak akademik erteleme, kasıtlı olarak tamamlanması gereken akademik görevlerin geciktirilmesi olarak tanımlamışlardır. Literatür incelendiğinde, akademik erteleme ile ilgili yapılan tanımların iki ortak noktasının olduğu belirlenmiştir; durumsal erteleme beş boyutlu olması ve akademik görevleri başlatma, sürdürme ve tamamlamada geciktirmeyi içermesidir (Vestervelt, 2000).

Erteleme ile ilgili yapılan bazı araştırmaların sonuçlarında; çalışma ve öğrenmeye yönelik olumsuz tutum, konsantrasyon güçlüğü (Balkıs, Duru, Buluş, Duru 2006), mükemmeliyetçilik (Çakıcı,2003) üzerinde durulduğu görülmektedir. Ancak davranışlarımızı şekillendiren değerler ile erteleme arasında ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Oysaki öğrencilerin sahip oldukları değerlerin alt boyutlarından olan sorumluluk kavramının, erteleme ve akademik erteleme eğilimi ile önemli bir etkileşime sahip olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca erteleme eğilimi davranışı açıklanırken “sorumluluk almayı ya da karar vermeyi daha sonraki bir tarihe bırakmak” ifadesi de kullanılmaktadır.

Değer kavramı alakalı geçmişten bugüne kadar birçok bilimsel açıdan araştırmalar yapılmasına rağmen, değerlerin tam olarak kapsamına ilişkin henüz ortak fikir birliği sağlanmamıştır. Bazı zaman dilimlerinde değerlerin subjektif bir nitelik taşıdığı değer kavramının objektif bir temele dayanmadığı ileri sürülmüştür. Kuramcılarının birçoğu değerleri çeşitli kavramlarla ilişkilendirerek açıklamaya çalışmışlardır. Değer kavramının çok değişik disiplinlere girmiş olması bu kavramın tanımını oldukça güçleştirmektedir. Her bilim dalı bu kavramla ilgili kendisini ilgilendiren boyutunu seçmiş ve incelemiş, kendini ilgilendirmeyen kısmını da göz ardı etmiştir. Bu nedenlerden dolayı da genel kabul görebilecek bir tanım

üzerinde bir fikir birliği sağlanmış değildir (Güngör, 1983). Bu nedenle literatür incelendiğinde değer kavramına ilişkin çeşitli tanımlara rastlamak mümkündür. Yapılan değer tanımları incelendiğinde; değerler literatürde, sonsuz düşüncelerden davranışsal eylemlere kadar her şeyi kapsayacak bir biçimde tanımlanmakta olup kapsamı çok geniştir. Bu kadar geniş bir alanı kapsayan değerlerin birbirinden farklı tanım ve sınıflamalarının yapılması da doğaldır (Özensel, 2003).

Değer kavramı ilk olarak ünlü sosyal psikolog Milton Rokeach'ın (1973) ifadeleriyle açıklanmaktadır (Fischer ve Smith, 2004). Rokeach değerle ilgili tanım yapmak için öncelikle insanî değerlerin doğası ile ilgili temel varsayımları dikkate almıştır. Bu varsayımları şu şekilde ifade edilmektedir (Fischer ve Smith, 2004; Akt.; Baysal, 2013).

- Bir bireyin sahip olduğu değerlerin toplam sayısı göreceli olarak (nispeten) küçüktür,
- Bireyler aynı değerleri farklı derecede yüklenirler,
- Değerlerin organizesi değer sistemleri içinde gerçekleşir,
- Bireyin değerlerinin gelişiminde, kültür, toplum, kurumlar ve bireyin kişiliği etkilidir,
- Değerin önemi, sosyal bilimlerin ilgi alanı olan her şeyde belirginleşmekte ve açıkça gözlemlenmektedir.

Davranış bilimciler ve sosyal psikologlar değerlerin bir yandan bireysel tutum ve davranışları, bilişsel süreçleri etkilediğini, diğer yandan toplumun kültürel kalıplarıyla etkileşimde bulunduğunu ve onları yansıttığını kabul etmektedirler. Psikoloji, sosyoloji ve antropoloji gibi değer kavramı ile yakından ilgili davranış bilimcilerince geliştirilen yöntemler ve ulaşılan sonuçlar bakımından değer kavramı üzerinde büyük ölçüde tutarlılık kazandığı görülmektedir. Bireylerin davranışları dolaylı ya da dolaysız olarak değerler tarafından yönlendirilmektedirler (Özgül, 1994).

Erteleme davranışına dair insan davranışlarının çok nedenle ve çok boyutlu doğası dikkate alındığında, tek neden ya da tek boyuta bağlı olarak yapılan çalışmaların yetersiz olabileceği ortadadır. Bu açıdan bakıldığında erteleme davranışlarına birey - çevre etkileşimi bağlamında ortamsal

değişkenleri de dikkate alacak şekilde düşünmek bireyin erteleme davranışlarını anlamamızda bize, düşünsel ve davranışsal esneklik kazandıracaktır (Balkıs, Duru ve Duru, 2006). Bireyin erteleme davranışını sergilemesi çevrenin etkisinde kazanılan değerlerin önemini ortaya koymaktadır.

1. YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, ergenlerin genel erteleme, akademik erteleme ve sahip oldukları değerler arasındaki yordayıcı ilişkileri ortaya koymak ve bu ilişkiden hareketle oluşturulan modeli test etmek amaçlanmıştır. Araştırmada genel tarama modelinin bir alt türü olan ilişkiyel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkiyel tarama, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek ve neden-sonuç ile ilgili ipuçları elde etmek amacıyla yapılan araştırma modelidir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılında Karaman il merkezinde bir meslek, dört Anadolu lisesi olmak üzere beş farklı okulda ve farklı sınıflar seviyelerinde eğitim görmekte olan ergenlerden tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Çalışma grubunun, 277' si erkek, 187' si kız öğrenciden oluşmaktadır.

Çalışma grubu, 277' si erkek, 188' si kız olan ve yaşları 14 ile 19 arasında olup yaş ortalaması 16,50 olan toplam 465 lise öğrencisinden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet, yaş, sınıf değişkenlerine göre frekans ve yüzdelik değerleri aşağıdaki tablolarda (Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3) gösterilmiştir.

Tablo 1. Cinsiyete İlişkin frekans tablosu		
Cinsiyet	Frekans	Yüzde (%)
Kız	188	40.4
Erkek	277	59.5
Toplam	465	100

Tablo 1 incelendiğinde örneklemini oluşturan lise öğrencilerinin 187'si kız olup, araştırmaya katılanların, 40,3 ünü; 277'si erkek olup, araştırmaya katılanların 59,6 sini oluşturmaktadır.

Tablo 2. Yaşa İlişkin frekans tablosu		
Yaş	Frekans	Yüzde (%)
14,00	20	4.30
15,00	148	31.80
16,00	184	39.50
17,00	95	20.40
18,00	14	3.00
19,00	4	1.00
Toplam	465	100,0

Tablo 2'ye göre örneklemdaki lise öğrencilerinin 20'i (%4.30) on dört yaş, 148' i (%31,8) on beş yaş, 184' ü (%39,5) on altı yaş, 95' i (%20,4) on yedi yaş, 14'ü (%3.0) on sekiz yaş, 4'ü (%1.0) on dokuz yaşlarından oluşmaktadır.

Tablo 3. Sınıfa İlişkin frekans tablosu		
Sınıf	Frekans	Yüzde (%)
9	201	43.20
10	202	43.40
11	55	11.80
12	7	1.60
Toplam	465	100.0

Tablo 3' e göre örneklemdaki lise öğrencilerinin 201'nin (%43,2) 9. sınıf, 202'sinin (%43,4) 10. sınıf, 55'inin (%11,8) 11. sınıf, 6'sının (%1,5) 12. sınıf olduğu görülmektedir.

1. Veri Toplama Araçları İnsani Değerler Ölçeği (İDÖ): Ölçek, ergenlerin insani değerlerini belirlemek amacıyla Dilmaç (2007), tarafından geliştirilmiştir. Altı boyutta, kırk iki maddeden oluşan likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınan puanların artması, bireylerin insani değerlere daha fazla sahip olduğunu gösterir. Ölçeğe ait iç tutarlılık katsayıları (Cronbach Alpha), “Sorumluluk” alt ölçeği için .73, “Dostluk/Arkadaşlık” alt ölçeği için .69, “Barışçı Olma” alt ölçeği için .65, “Saygı” alt ölçeği için .67, “Dürüstlük” alt ölçeği için .69, “Hoşgörü” alt ölçeği için .70 ve 42 maddelik tüm ölçek için iç tutarlılık katsayısı ise alfa .92 bulunmuştur. Bu kararlılık katsayıları “Sorumluluk” için .73, “Dostluk/Arkadaşlık” için .91, “Barışçı Olma” için .80, “Saygı” için .88, “Dürüstlük” için .75, “Hoşgörü” için .79 olarak bulunmuştur. Ölçeğin tümü için kararlılık katsayısı: .87 bulunmuştur (Dilmaç, 2007).

Aitken Erteleme Eğilimi Ölçeği: Aitken (1982) tarafından, öğrencilerin akademik görevleri erteleme eğilimlerini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek tek boyutlu toplam 19 maddeden oluşan 5’li derecelmeli likert tipi bir ölçektir. Bireylerden kendilerini her madde için 1(Tamamıyla Yanlış) ile 5(Tamamıyla Doğru) puan aralığında derecelendirmeleri istenmektedir. Yüksek puanlar bireylerin erteleme eğilimine sahip olduklarını gösterir. Ölçeğin güvenilirliği iç tutarlık katsayısı hesaplanarak belirlenmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı toplamda $\alpha = .82$ olarak rapor edilmiştir. Alkış(2006) tarafından Türkçe ’ye uyarlanmıştır. Ölçekteki madde sayısı 16’e indirgenmiştir. Ölçekteki puan aralığı 16- 80 olmuştur. Test- tekrar test güvenilirliği için yapılan analizlerde Pearson korelasyon katsayısı $r = .87$, $p < .001$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek için faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, faktör yüklerinin %38.38’ini oluşturan 6.14 özdeğerli (eigenvalue) temel faktör olarak varsayılan bir faktör üzerinde toplandığı görülmüştür.

Genel Erteleme Ölçeği(GEO): Bu ölçek Çakıcı (2003) tarafından geliştirilerek geçerlik ve güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Genel Erteleme Ölçeği, kişilerin günlük yaşamda yapmak durumunda oldukları işleri zamanında yapıp yapmadıklarını, bir başka ifadeyle erteleyip ertelemediklerini belirlemek amacıyla geliştirilmiş bir ölçektir. Ölçekte 11 olumsuz, 7 olumlu olmak üzere toplam 18 madde bulunmaktadır. Ölçekte yer alan ifadelere verilen tepkiler “beni hiç yansıtmıyor”, “beni çok az yansıtıyor”, “beni biraz yansıtıyor”, “beni çoğunlukla yansıtıyor”, “beni tamamen yansıtıyor” biçiminde olmak üzere beş basamaklı Likert tipi ölçeklerdir. Ölçek genel erteleme davranışı içeren bir ifadeye beni hiç yansıtmıyor diyenler 1, beni tamamen yansıtıyor diyenler 5 puan alacak biçimde tek yönlü puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 90, en düşük puan ise 18’dir. Ölçekten alınan puan arttıkça, kişilerin genel erteleme düzeyleri de artacaktır. Genel erteleme ölçeğinin Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı .91 olarak hesaplanmıştır (Çakıcı, 2003).

2. Verilerin Analizi

Araştırmada, değerlerin genel erteleme ve akademik erteleme üzerindeki doğrudan etkisini incelemek için yapısal eşitlik modellemesi analizi gerçekleştirilmiştir. Yapısal eşitlik modellemesi bir kuramsal modeli test etmek için gözlenen ve gizil değişkenler arasındaki nedensel ve karşılıklı ilişkileri ortaya koyan istatistiksel bir yaklaşımdır (Shumacker ve Lomax, 2004). Araştırmada değerler genel erteleme ve akademik erteleme arasındaki ilişkilere ait önerilen model Şekil 1’de sunulmuştur. Yapısal eşitlik modellemesi analizi AMOS 19 Programı ile gerçekleştirilmiştir.

3. Bulgular

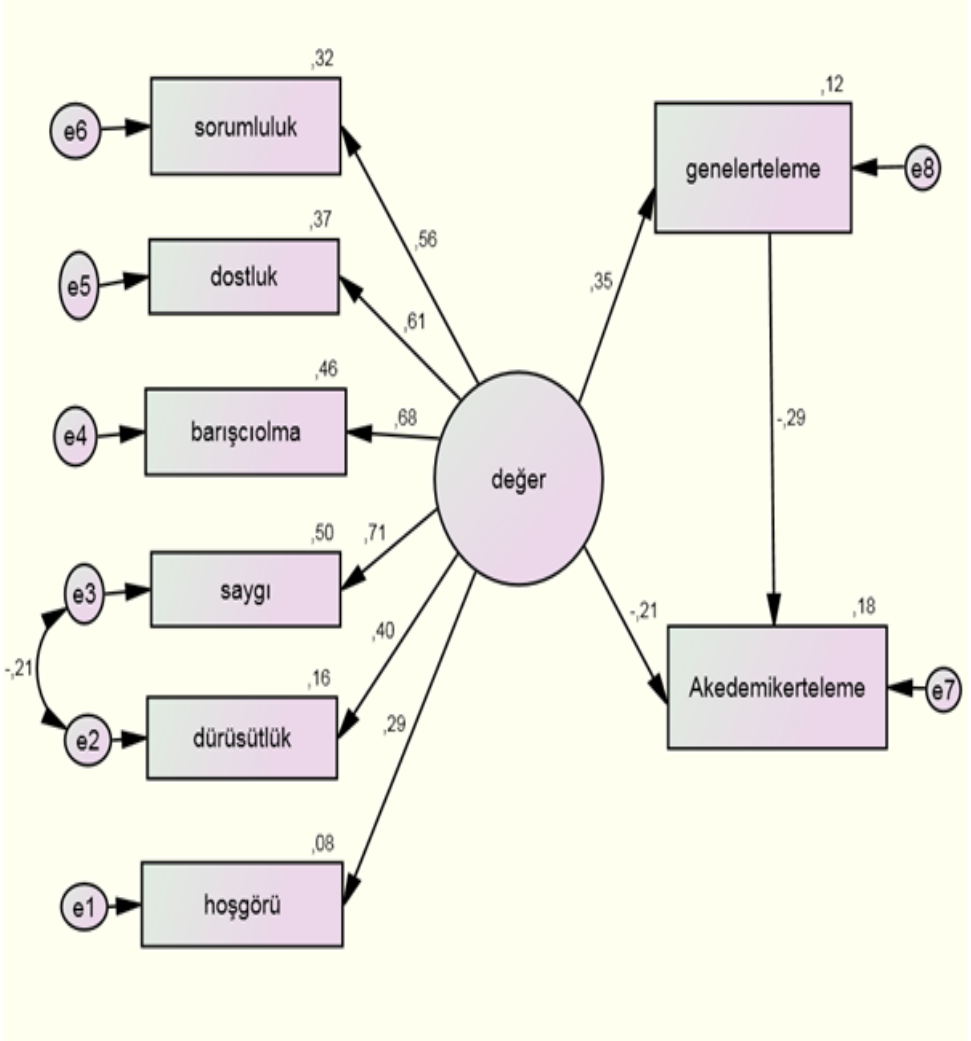
Elde edilen son modelde ($X^2 = 40.863$, $df = 18$, $p < .001$) altı exogenous, (sorumluluk, dostluk/arkadaşlık, barışçı olma, saygı, dürüstlük ve hoşgörü) iki endogenous (genel erteleme ve akademik erteleme) veri yer almaktadır. Modelde gösterilen yolların her biri istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. The Bentler-Bonett normed fit index (NFI), The Tucker-Lewis coefficient fit index (TLI) ve diğer uyum indeksleri modelin oldukça iyi uyumlu olduğunu göstermiştir (Tablo 1). Modelde yer alan endogenous verileri arasındaki iki yönlü korelasyonların her biri yüksek değerlere sahiptir ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, çalışmada kullanılan değerler ölçeğinin alt boyutlarının sahip olduğu korelasyon değerlerinden de etkilenmektedir.

Tablo 4. Yapısal Eşitlik Modelinin Uyumuna İlişkin İstatistiksel Değerler

<i>Ölçüm</i>	<i>İyi Uyum</i>	<i>Kabul Edilebilir Uyum</i>	<i>Modelin Uyum İndeksi Değerleri</i>
(X^2/s)	≤ 3	$\leq 4-5$	2.27
RM	≤ 0.05	0.06-0.08	0.05
SR	≤ 0.05	0.06-0.08	0.05
NFI	≥ 0.95	0.94-0.90	0.95
CFI	≥ 0.97	≥ 0.95	0.97
GFI	≥ 0.90	0.89-0.85	0.98
AGF	≥ 0.90	0.89-0.85	0.97
TLI	≥ 0.95	0.94-0.90	0.95

Tablo 4’de yer alan uyum değerleri incelendiğinde, $X^2/sd = 2.27$, $RMSEA = 0.05$, $SRMR = 0.050$, $NFI = 0.95$, $CFI = 0.97$, $GFI = 0.98$, $AGFI = 0.97$ ve $TLI = 0.95$, olarak bulunmuştur. Genel olarak, modelin istenen düzeyde uyum değerlerine sahip olduğu anlaşılmaktadır (Bollen, 1989; Browne ve Cudeck, 1993; Byrne, 2010; Hu ve Bentler, 1999; Kline, 2011; Tanaka ve Huba, 1985). Test edilen tek faktörlü model Şekil 1’de gösterilmiştir. Modelde gösterilen tüm yollar 0.001 düzeyinde anlamlıdır.

Şekil 1. Modele İlişkin Yol Analizi

Tablo 5. Ergenlerin Sahip Oldukları Genel Erteleme, Akademik Erteleme Düzeyleri Arasındaki Asındaki Yordayıcı İlişkilerine Yönelik Model

Yordayıcı Değişken	Bağımlı Değişken	Toplam Etki	Doğrudan Etki	Dolaylı Etki	Standart Hata	Kritik Değer
Değer	Genel Erteleme	-0.35	-0.35	0	0.71	-4.92**
Değer	Akademik Erteleme	-0.22	-0.22	0	0.34	-3.72**
Genel Erteleme	Akademik Erteleme	0.29	0.29	0	0.02	7.04**

*Toplam etki = Doğrudan etki + Dolaylı etki, * $p < 0.01$, ** $p < 0.05$.

Şekildeki model incelendiğinde, genel ertelemeyi etkileyen en önemli bağımsız değişkenin ($t = -4.92$, $p < 0.05$) değerler olduğu görülmektedir. Bu faktöre ilişkin bağlantı katsayı değeri $\beta = -0.35$ olarak bulunmuştur. Ergenlerin sahip oldukları değerler ile genele erteleme düzeyleri arasındaki yordayıcı ilişkileri incelendiğinde, negatif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle elde edilen bulgular, ergenlerin sahip oldukları değerlerin artmasıyla, genele ertelemelerinin de azalacağını ortaya koymaktadır.

Modelde akademik ertelemeyi en önemli bağımsız değişkenin ($t = -3.72$, $p < 0.05$) değerler olduğu görülmektedir. Bu faktöre ilişkin bağlantı katsayı değeri $\beta = -0.22$ olarak belirlenmiştir. Ergenlerin, sahip oldukları değerler ile akademik erteleme düzeyleri arasındaki yordayıcı ilişkileri

incelendiğinde, negatif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle elde edilen bulgular, ergenlerin sahip oldukları değerlerin artmasıyla, akademik ertelemelerin de azalacağını ortaya koymaktadır.

Ayrıca, test edilen modelde akademik ertelemeyi etkileyen en önemli ikinci değişkenin ($t=7.04$, $p<0.05$) genel erteleme olduğu görülmektedir. Bu faktöre ilişkin bağlantı katsayı değeri $\beta=-0.29$ olarak belirlenmiştir. Ergenlerin, genele erteleme düzeyleri ile akademik erteleme düzeyleri arasındaki yordayıcı ilişkileri incelendiğinde, pozitif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle elde edilen bulgular, ergenlerin genel erteleme düzeylerinin artmasıyla, ergenlerin akademik erteleme düzeylerinin de artacağını ortaya koymaktadır.

4. Tartışma

Bu bölümde araştırmanın çalışma grubunu oluşturan ergenlerin sahip oldukları değerler ile akademik erteleme ve genel erteleme düzeyleri arasındaki yordayıcı ilişkiler ile ilgili elde edilen bulguların tartışması yapılmış ve yorumlanmıştır.

Elde edilen bulgulara göre;

Araştırmayı incelediğimizde genel ertelemeyi etkileyen en önemli bağımsız değişkenin ($t=-4.92$, $p<0.05$) değerler olduğu görülmektedir. Bu faktöre ilişkin bağlantı katsayı değeri $\beta=-0.35$ olarak bulunmuştur. Ayrıca araştırmanın modelde akademik ertelemeyi en önemli bağımsız değişkenin ($t=-3.72$, $p<0.05$) değerler olduğu görülmektedir. Bu faktöre ilişkin bağlantı katsayı değeri $\beta=-0.22$ olarak belirlenmiştir. Ergenlerin sahip oldukları değerler ile genele erteleme düzeyleri ve akademik erteleme düzeyleri arasındaki yordayıcı ilişkileri incelendiğinde, negatif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle elde edilen bulgular, ergenlerin sahip oldukları değerlerin artmasıyla, genele ertelemelerinin ve akademik erteleme de azalacağını ortaya koymaktadır. Dünyaoğulları (2011) yapmış olduğu araştırmada üniversite son sınıf öğrencilerinin kendilerini gerçekleştirme düzeyleri ile genel erteleme eğilimleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi sonucunda kendini

gerçekleştirme alt boyutlarından olan kendini gerçekleştirme değeri ve kendine saygı arasındaki ilişkinin negatif yönde olduğu tespit edilmiştir. Umutsuzluk ve genel erteleme eğilimi arasındaki ilişkinin analizi sonucu istatistiksel olarak anlamlı bulunan umutsuzluk ve genel erteleme ilişkisi incelendiğinde umutsuzluk puanı yüksek öğrencilerin ertelemeye daha yatkın bireyler olduğu söylenebilir. Ayrıca, Ergün (2013), ergenlere verilen değer eğitiminden elde edilen bulgular ışığında; ergenlere verilen değer eğitiminin, onların öz düzenleme stratejilerinin gelişimine olumlu etkileri olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Dilmaç ve Yiğit (2011), “Ortaöğretimde öğrencilerinin sahip oldukları insani değerler ile akademik erteleme davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi” adlı çalışmalarında insani değer ölçeğinin alt boyutlarının, akademik ertelemeyi açıklama gücüne sahiptir. Ayrıca, insani değerler ölçeğinin alt boyutlarına ait t değerleri incelendiğinde, sorumluluk, dostluk/arkadaşlık, barışçı olma, dürüstlük ve hoşgörü akademik ertelemeyi manidar şekilde açıklamaktadır. Saygı alt boyutu ise, akademik ertelemeyi manidar şekilde açıklamamaktadır.

Bulut (2014), sosyal bilgiler öğretmen adaylarının akademik erteleme davranışları ile sorumluluk kişilik özellikleri arasında yapılan korelasyon analizi sonucuna göre, akademik erteleme davranışı ile sorumluluk kişilik özelliği arasında, negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu istatistiksel sonuç yapılan diğer araştırmalar tarafından da desteklenmektedir (Johnson & Bloom, 1995; Kandemir, 2010; Kağan ve ark., 2010; Lay, Kovacs&Danto, 1998; Lee, Kelly&. Edwards, 2006; Moon & Illingworth, 2005; Watson, 2001). Johnson&Bloom (1995), yaptıkları çalışmada akademik erteleme davranışı ile beş faktör kişilik kuramında yer alan sorumluluk alt boyutu arasında, negatif yönde anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Lay, Kovacs&Danto (1998) ve Watson (2001) araştırmalarında birbirini destekler nitelikte erteleme davranışı ile sorumluluk arasında, negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit etmişlerdir. Johnson & Bloom (1995) gibi Watson (2001) da yaptığı çalışmada, beş faktör kişilik kuramından biri olan sorumluluk alt boyutunun, akademik erteleme davranışını açıklamada en yüksek varyansa sahip olduğunu tespit

etmiştir. Kandemir (2010) “Akademik ertelemeyi açıklayıcı bir model” adlı çalışmasında, sorumluluk boyutunun akademik erteleme davranışını doğrudan yordadığını tespit etmiştir. Öğrencilerin sorumluluk düzeylerinin artmasına bağlı olarak akademik erteleme davranışlarının düştüğü söylenebilir.

Çam, (2013), “Ergenlerde genel ve akademik erteleme davranışının yordayıcısı olarak beş büyük kişilik özelliği” adlı çalışmasında istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde yordadığı yönündedir. Yapılan araştırma bulguları da akademik erteleme ile sorumluluk (kişisel özellik) arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermektedir (Özer ve Altun, 2011; Kağan ve diğ., 2010; Kandemir, 2010; DiazMorales, Cohen ve Ferrari, 2008; Lee, Kelly ve Edwards, 2006; Watson, 2001; Johnson ve Bloom, 1995). Araştırmamızda incelediğimiz insani değerlerle (sorumluluk, dostluk/arkadaşlık, saygı, dürüstlük, barışçı olma ve hoşgörü) genel erteleme ve akademik erteleme arasında negatif yönlü doğrusal bir ilişkinin tespit edilmesi konu ile ilgili yapılmış diğer araştırmalarla birbirini destekler nitelikte olduğunu söylebiliriz.

Ayrıca, test edilen modelde akademik ertelemeyi etkileyen en önemli ikinci değişkenin ($t=7.04$, $p<0.05$) genel erteleme olduğu görülmektedir. Bu faktöre ilişkin bağlantı katsayı değeri $\beta=-0.29$ olarak belirlenmiştir. Ergenlerin, genele erteleme düzeyleri ile akademik erteleme düzeyleri arasındaki yordayıcı ilişkileri incelendiğinde, pozitif yönlü doğrusal bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Başka bir ifadeyle elde edilen bulgular, ergenlerin genel erteleme düzeylerinin artmasıyla, ergenlerin akademik erteleme düzeylerinin de artacağını ortaya koymaktadır. Bu konuda yapılan araştırmalar sınırlı olmakla birlikte, genel erteleme ve akademik erteleme davranışının birbiriyle ilişkili ve örtüşen yapılar olduğunu göstermektedir. Yapılan araştırmalarda, genel erteleme davranışı gösteren bireyin akademik erteleme davranışı da göstereceği belirtilmektedir. Bu bağlamda araştırmacılar, erteleme davranışının daha çok bir kişilik özelliği olduğunu belirtmektedirler (Milgram ve diğerleri, 1998; Ferrari ve Scher, 2000). Ayrıca Atkinson, Smith ve Bem’in (1990)

belirttiği gibi bireyin davranışında hem kişilik özelliği hem de durumsal etkenler rol oynamaktadır.

Çakıcı (2003), “Lise ve üniversite öğrencilerinde genel erteleme ve akademik erteleme davranışının incelenmesi” adlı çalışmasında üniversite öğrencilerinde akademik erteleme ve genel erteleme davranışı arasında yüksek düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki bulmuştur. Literatürde yapılan araştırmalara bakıldığında da, akademik görevleri yapmayı erteleyenlerin genel olarak günlük yaşamlarında da pek çok işi (ev temizliği, randevulara zamanında gitme gibi...) erteledikleri belirtilmektedir (Milgram, Mey-Tal ve Levinson, 1998; Ferrari ve Scher, 2000). Yıldız (2015) üniversite öğrencilerinin akademik erteleme düzeyleri ile genel erteleme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesinin sonucunda genel erteleme eğilimi içinde olan öğrencilerin akademik eğilimleri de yüksek çıkmıştır. Yapılan araştırmalar akademik erteleme ve genel ertelemenin birbiriyle ilintili ve örtüşen yapılar olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda yapılan araştırma ile ilgili literatürün birbirini destekler nitelikte olduğunu söyleyebiliriz.

KAYNAKLAR

Akdoğan, A.(2013). *Farklı depresyon anksiyete stres düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinin akademik erteleme davranışlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Balkıs, M., Duru, E., Buluş, M. & Duru, S. (2006). Üniversite öğrencilerinde akademik erteleme eğiliminin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 2(7), 57-73.

Baysal, N. (2013). *Ortaokul sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler yönüyle değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.

Blunt, A.,& Pychyl, T. A. (1998). Volitional action and inaction in the lives of under-graduate students: State orientation, procrastination and proneness to boredom. *Personality Individual Difference*, 24, 837–846.

Bulut, R. (2014).*Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının akademik erteleme davranışlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Büyükoztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E.,Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri [Scientific Research Methods]*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Çakıcı, D. Ç. (2003). *Lise ve üniversite öğrencilerinde genel erteleme ve akademik erteleme davranışının incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çam, Z. (2013). Ergenlerde genel ve akademik erteleme davranışının yordayıcısı olarak beş büyük kişilik özelliği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 89.

Dilmaç, B. (2007). *Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği ile Sınanması*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.,

Dünyaoğulları, Ö.(2011). *Üniversite son sınıf öğrencilerinin kendilerini gerçekleştirme engelleriyle genel erteleme eğilimi ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Ergün, S. (2013). *Ergenlere verilen değerler eğitiminin öz düzenleme stratejileri üzerindeki etkisinin sınanması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Ferrari, J.R. & Emmons, R.A. (1995). Procrastination as revenge: Do people report using delays as a strategy for vengeance? *Personality and Individual Differences*, 17, 539-544.

Güngör, E. (1993). *Değerler psikolojisi*. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Birliği Vakfı Yayınları

Kağan, M. (2010). *Akılci duygusal davranışsal yaklaşıma dayalı akademik erteleme davranışını önleme programının etkililiğinin değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kandemir, M. (2010). *Akademik erteleme davranışını açıklayıcı bir model*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Milgram, N. A., Marshevsky, S. & Sadeh, C. (1995). Correlates of academic procrastination: Discomfort, task aversiveness, and task capability. *The Journal of Psychology*, 129, 145-155.

Milgram, N.A., Mey-Tal, G., & Levison, Y. (1998). Procrastination, generalized or specific, in college students and their parents. *Personality and Individual Differences*, 25 (2),297-316.

Senecal, C., Koestner, R. & Vallerand, R.J. (1995). Self- Regulation and academic procrastination. *Journal of Social Psychology*, 135 (1), 607- 618.

Solomon, L. J. & Rothblum, E. D. (1984). Academic procrastination: frequency and cognitive-behavioral correlates. *Journal of Counseling Psychology*, 31(4), 503-509.

Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 1, 3, 217- 239.

Özgüven, İ. E.(1994). *Psikolojik testler*. Ankara: Psikolojik Danışma, Rehberlik Eğitim Merkezi (PEDREM).

Özer, A. Ve Altun, E. (2011). Üniversite öğrencilerinin akademik erteleme nedenleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 45–72.

Ulukaya, S. (2012). *Üniversite öğrencilerinde akademik ertelemenin yordayıcıları olarak aile bağlamında benlik ve ana baba tutumları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Vestervelt, C. M. (2000). *An examination of the content and construct validity of four measures of procrastination*. Unpublished doctoral dissertation, Carleton University, Ottawa, Ontario.

Yiğit, R. Ve Dilmaç, B. (2011). Ortaöğretimde öğrencilerinin sahip oldukları insani değerler ile akademik erteleme davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık(31) ,159-17.